

AKADEMIK

POLAK W NIEMCZECH

DODATEK DLA SPRAW MŁODZIEŻY AKADEMICKIEJ :: MNIEJSZOSCI NARODOWYCH W NIEMCZECH ::

REDAGUJE KOMITET Z RAMIENIA KOŁA STUDENTÓW POLAKÓW W NIEMCZECH.

Rocznik I.

BERLIN, dnia 1. listopada 1925 r.

Nr. 2.

Treść numeru: Rezolucja Koła Studentów Polaków w Niemczech. — Bratnia Pomoc. — Zagadnienie podstawowe. — Koło Studentów Polaków w Niemczech. — Kronika. — Od Redakcji.

Rezolucja Koła Studentów Polaków w Niemczech.

W roku bieżącym my akademicy mniejszości polskiej w Niemczech złączyliśmy się w Kole Studentów Polaków w Niemczech, by współpracy jednostek akademickich z ludem polskim w Niemczech dać podstawę i rozmach.

Pierwszy semestr naszego bytu organizacyjnego upłynął przy pracy ustalenia wewnętrznej formy naszego Koła. Dziś przy rozpoczęciu semestru zimowego możemy i chcemy powziąć pracę na zewnątrz, pracę dla mniejszości polskiej.

Świadomem nam, iż praca ta, to nie praca cicha i skryta, lecz praca, którą chcemy otwarcie i lojalnie prowadzić, znając prawa i obowiązki naszego obywatelstwa państwowego.

Będziemy walczyć o naszą swoistą kulturę, o naszą odrębność narodową — o to zewnętrzne znamię naszej swoistej odrębności o tę naszą mowę polską.

Nie jest to nowe hasło, lecz są to prastare myśli naszych wieszczów i przodków filareckich, które to myśli uważamy za naszą ewangelię narodową, dążąc do możliwego jej szerzenia wśród społeczeństwa polskiego.

W imię tej ewangelii pracujemy z społeczeństwem polskim nad zrealizowaniem praw danych nam w konstytucji Rzeszy niemieckiej.

Żądamy szkół polskich, seminarj i gimnazji polskich, by po ukończeniu studj w tych oto instytucjach dzisiejsza młodzież akademicka mogła pracować nad wychowaniem i utrzymaniem młodego pokolenia polskiego.

Urzeczywistnienie takich żądań jest możebne, ale wymaga od nas posiadania wielkiej siły moralnej, wymaga wielkiej naszej doskonałości.

W Tobie Ludu polski w Niemczech leży ta siła moralna, w Tobie mieści się ta doskonałość, bądź więc naszą ostoją w tej walce o Twą obywatelską równość i wolność!

Koło Studentów Polaków w Niemczech

BRATNIA POMOC.

Jednym z najważniejszych przejawów życia akademickiego jest organizowanie młodzieży w celach samopomocowych, ułatwiania materialnych warunków studjowania. Te cele mają przed sobą istniejące na wszystkich uczelniach polskich towarzystwa pod nazwą „Bratnich Pomocy“, nazywanych na wyższych uczelniach niemieckich „Wirtschaftshilfe der Deutschen Studentenschaft“ (Pomoc gospodarcza Związku niemieckiego studentstwa).

„Bratnie Pomoc“ mają zadanie podwójne: z jednej strony urzeczywistnienie postulatu solidarności akademickiej i wzajemnej pomocy niesionej przez kolegów zamożniejszych kolegom mniej zamożnym drogą opłacania składek na rzecz towarzystwa, z drugiej zaś strony pośredniczenie między młodzieżą akademicką a społeczeństwem, niosącym tej młodzieży pomoc materialną. Przy Uniwersytecie Berlińskim istniał „Bratnia Pomoc“ prawie od chwili napływu polskiej młodzieży akademickiej na studia do Berlina aż do roku 1918, w którym to roku młodzież polska wracała do ojczyzny i instytucję „Bratniej Pomocy“ zlikwidowano. Z roku na rok, dzięki poparciu społeczeństwa, stała się owa instytucja coraz potężniejszą i co za tem idzie, coraz wydatniej pracującą. Dopiero w roku bieżącym zapoczątkowano pracę w około zorganizowania „Bratniej Pomocy“.

By jednakże społeczeństwo polskie w Niemczech kierunek działalności takiej organizacji poznało, rzuci-

my okiem na prace „Bratniej Pomocy“ w Polsce i w Niemczech.

I. „Bratnia Pomoc“ Uniwersytetu Poznańskiego.

Prawie od chwili powstania, poznańska „Bratnia Pomoc“ prowadzi kuchnię akademicką, wydając po niskich cenach obiady i kolacje. W ub. roku akademickim kuchnia „Bratniej Pomocy“ wydawała przeciętnie 1200 obiadów i kolacyj dziennie. Zadania „Bratniej Pomocy“ idą dalej w kierunku dostarczania studentom tanich mieszkań. Pod tym względem warunki są bardzo opłakane. Pokoje pojedyncze są drogie i wyczerpują do 30% budżet przeciętnego akademika. Dopiero w przyszłym roku akademickim może nastąpić poprawa tych stosunków w związku z bliskim terminem rozpoczęcia budowy wielkiego domu akademickiego na 300 pokoiów. Prócz tych najważniejszych działów, „Bratnia Pomoc“ posiada cały szereg agend, mających na celu pomoc młodzieży akademickiej, jak np. kasę pożyczkową, sekcję zdrowia (kasa chorych), dalej agendy, mające na celu podtrzymanie i rozwijanie życia towarzyskiego wśród młodzieży akademickiej, oderwanej od ognisk rodzinnych.

II. Pomoc gospodarcza Związku niemieckiego studentstwa.

Skutki wojny światowej i dzisiejsze położenie gospodarcze Niemiec tak ujemnie działały na życie akademickie młodzieży niemieckiej, że dziś jeszcze ca. 50 000 studentów wależy nie tylko o fundusz na opłacenie studji, ale także o swój byt. Praca niemieckich Bratnich Pomocy jest zcentralizowana w jednym Związku (Bratnie Pomoc w Polsce także mają Centralę z siedzibą w Warszawie). Każdy akademik narodowości niemieckiej ma prawo korzystać z wszelkich ulg, które „Wirtschaftshilfe“ daje. Fundusz niemieckiej Bratniej Pomocy nietylko składa się z danin społeczeństwa, lecz w wielkiej mierze pomaga Rząd Rzeszy i to w roku ubiegłym ca. 1,7 miljonami marek. Od roku 1923 do 1925 „Wirtschaftshilfe“ udzieliła pożyczki studentom, bądź to w gotówce lub w naturaljach, 4 503 000 marek złotych.

III. Pomoc gospodarcza dla akademików mniejszości niemieckiej w Czecho-Słowacji.

(Przytacza tu się II tylko wyciąg odezwy, która się ukazała w prasie mniejszości niemieckiej w Czecho-Słowacji.)

Na pomoc Akademikom niemieckimi! Niemiecka pomoc studencka, która chce w pomoc przyjść wszystkim potrzebującym akademikom mniejszości niemieckiej w Czecho-Słowacji urządza na terenie mniejszości niemieckiej „Tydzień Akademicki“. Podział zebranych funduszy będzie opublikowany. (Zwraca się uwagę na to, że powyższa akcja wyłoniła się z ramienia „Wirtschaftshilfe der Deutschen Studentenschaft“ — przyp. red.)

Jak widzimy zakres działania Bratnich Pomocy jest bardzo obszerny i może, przy sprzyjających okolicznościach, a głównie przy wydatnej pomocy społeczeństwa ogromnie ułatwić naszej młodzieży zdobywanie wiedzy. Głównymi źródłami dochodów Bratnich Pomocy w Kraju i w Rzeszy niemieckiej są: dochody z majątku własnego towarzystwa, dalej składki studenckie w „czesnem“ przy wpisach do Towarzystwa oraz pomoc społeczeństwa i Rządu.

Najwydatniejszym zaś źródłem dochodów Bratnich Pomocy jest ofiarność społeczeństwa, czy to w czasie Tygodnia Akademickiego, czy też sporadycznie w formie darów w naturze lub pieniężnych.

Młodzież akademicka mniejszości polskiej w Niemczech li tylko może polegać na ofiarności społeczeństwa i dlatego organizatorzy „Bratniej Pomocy“ polskiej młodzieży akademickiej w Niemczech ustalili w formie konstytucyjnym program swej pracy jak następuje:

„Zwołani dnia 28. sierpnia 1925 r. przez kol. Edwarda Bartkowiaka z Berlina koledzy członkowie Koła Studentów Polaków w Niemczech powodowani wzrastaniem liczbowym młodzieży akademickiej w Niemczech pochodzącej z stanu robotniczego mniejszości polskiej w Niemczech uchwalają celem ułatwienia studji teje młodzieży

„istniejącą do roku 1918 Kasę Bratniej Pomocy na podstawie statutu teje kasy z dnia 13. grudnia 1913 roku z dniem 28. sierpnia 1925 r. wskrzesić“.

Jednakże inicjatorzy wskrzeszenia Kasy Bratniej Pomocy rozumieją, iż statut z roku 1913 nie może bez rewizji nadal pozostać. Rewizja ta idzie w kierunku

rozszerzenia działalności Kasy Bratniej Pomocy, na teren Rzeszy niemieckiej;

przyjmowanie na członków li tylko obywateli Rzeszy niemieckiej temsamem członków mniejszości polskiej w Niemczech;

zmian formalności przyjęcia na członka;

zmiany składu zarządu, Rady Nadzorczej, wogóle wszystkich władz Kasy Bratniej Pomocy;

współpracy z organizacjami polskimi w Niemczech.

Powyższe z dniem dzisiejszym własnoręcznym podpisem potwierdzamy uprzytamniając sobie, iż przeprowadzenie zamiaru skreślonego powyżej jest decydujące o miodym ruchu akademickim mniejszości polskiej w Niemczech.

Berlin, dnia 28. sierpnia 1925 r.“

Oby powyższy program został tak zrealizowany, by współpraca społeczeństwa z młodzieżą akademicką umiała młody ruch akademicki mniejszości polskiej w Niemczech doprowadzić do rozkwitu.

E. B.

ZAGADNIENIE PODSTAWOWE.

Osnute na tle artykułu Antoniego Berczaka w „Jednodniówce” Polskiej Młodzieży Akademickiej z Kresów Wschodnich.

Pokolenia młodsze, wstępujące w życie, nie mogą ślepo naśladować pokoleń starszych, ustępujących. W naszym krytycyzmie, w naszej młodej energii, rwącej się do zwalczania zła — leży źródło doskonalenia się narodu.

Uchwycenie przyczyn zła przez głęboką analizę może wskazać jedynie właściwą drogę postępowania.

Zanalizujmy przedewszystkiem strukturę społeczną narodu i wyciągnijmy z tego badania odpowiednie wnioski.

Z grubsza naród da się podzielić na dwie warstwy: warstwę kierowniczą, wynoszącą parę procent całości narodu i — „demos” czyli lud.

Trudno przeprowadzić granicę między temi dwoma warstwami, lecz każdy z nas zdaje sobie sprawę, że są to dwie warstwy różną. Od ludzi należących do warstwy kierowniczej wymaga się wysokiego poziomu rozwoju intelektualnego, wykształcenia ogólnego i fachowego, zdolności organizacyjnych, konsekwencji i wytrwałości w przeprowadzeniu nakreślonych z góry planów i szereg innych zalet niepotrzebnych, lub mniej potrzebnych „demosowi”.

Poziom dobrobytu i kultury w Państwie zależy nie tyle od właściwości rasowych ludu, ile od umiejętnego kierownictwa. Dowodem niech posłużą różnice kulturalne w byłych trzech zaborach, niech posłużą dzieje Niemiec i Japonii z wieku ubiegłego.

Jak się przedstawia obecnie warstwa kierownicza w Polsce?

Rzućmy okiem wstecz w niedaleką, znaną nam z osobistej obserwacji przeszłość. Nasz byt państwowy odrodził się w zamęcie wojennym. Najlepsi synowie ojczyzny byli na polu walki, sporo dzielnych jednostek było poza granicami kraju, do odbudowy Państwa przystąpili ludzie mało znający się wzajemnie, często mało znani, brano ten materiał ludzki, jaki nawiązał się pod rękę.

Nie jest to zjawisko specyficznie polskie, po burzach dziejowych zjawiało się to i gdzieindziej, lecz w społeczeństwach zdrowych następuje reakcja, walka ze złem.

Emancypacja zdolniejszych jednostek z pośród ludu, jest zjawiskiem naturalnym, w ten sposób od bardzo dawna kompletuje się w całej Europie warstwa kierownicza. A u nas? Rzeczpospolite stworzyła i przez szereg wieków nią kierowała warstwa szlachecka, która wskutek utraty naszej państwowości na przeciąg dość długiego czasu nie była należycie kompletowana, wskutek czego, po odzyskaniu bytu niepodległego, nie mogła wypełnić wszystkich zadań kierowniczych, co gorsza, warstwa ta straciła do pewnego stopnia poczucie swojej jedności i przedwcześnie rozplynęła się w narodzie. Powyższe zjawisko w przybliżeniu daje się w znaki w społeczeństwie polskim w Niemczech. Warstwa kierownicza albo poległa na wojnie albo wróciła na łono Ojczyzny.

Jak naprawić zło?

Przedewszystkiem tak trudne dzieło powinno być podzielone na etapy, wpięć wychować sobie nową warstwę kierowniczą, później się brać do podnoszenia ludu — oto etapy prawidłowego postępowania. E. B.

Koło Studentów Polaków w Niemczech.

Powstanie Państwa Polskiego spowodowało, że liczne rzesze polskiej młodzieży akademickiej, która przebywała celem studji w różnych miastach uniwersyteckich Państwa niemieckiego, wracały na łono ojczyzny. Tęsamem ruch polsko-akademicki w Niemczech zmarł. W ośrodkach ruchu akademickiego, np. w Berlinie i Wrocławiu, w których to miastach właśnie młodzież ta była ważnym faktorem w ruchu emigracji polskiej, życie akademicko-polskie wegetowało do roku 1921. W roku tym resztki młodzieży polskiej studja swe ukończyły i obejmowały stanowiska w odrodzonej Polsce. W następnych latach nie można więc mówić o jakimś ruchu polsko-akademickim. Jednostki młodzieży pozostały jednakże w Niemczech ale były rozproszone. Li tylko na Westfalii znalazło się trzech akademików, którzy mimo tak małej liczby, znów przyczyniali się do odżywienia ruchu polskiego. Z nich wyszedł dzisiejszy sekr. gen. Dr. Jan Kaczmarek a niestety drugi z szeregu zmarł, nie ukończywszy swych studji. Jest to ś. p. Stefan Krokorowski.

Można więc twierdzić, że życie młodzieży akademickiej ca. 3 lata nie było. Ale już w roku 1924 jako pierwsza akademicka młodzież Górnego Śląska, widząc np. przy wyborach do sejmiku i parlamentu brak warstwy kierowniczej, stworzyła Związek Akademików Polaków, Górno-Ślązaków „Silesia Superior”. Członkowie tegoż związku uważają za swój obowiązek, wzajemną pracą wyrobić się na dobrych obywateli mniejszości polskiej Górnego Śląska.

Nie upłynął pełen rok od powstania „Silesia Superior”, jak napływająca młodzież polska z różnych dzielnic Rzeszy niemieckiej do Berlina porozumiała się i stworzyła Koło Studentów w Berlinie, dzisiejsze Koło Polaków Studentów w Niemczech. Jednakże mylnem by było porównywać dawniejszy ruch polsko-akademicki w Niemczech a młody ruch dzisiejszy młodzieży akademickiej.

W maju roku bieżącego uważali inicjatorzy stworzenia Koła akademickiego za chwilę właściwą, by myśl Koła zrealizować. Chwila była dlatego odpowiednia, ponieważ w Berlinie w maju roku bieżącego dość pokaźna liczba młodzieży polskiej studiowała na wyższych zakładach naukowych. Młodzież ta, to obywatele Rzeszy Niemieckiej, tęsamem członkowie mniejszości polskiej w Niemczech. Właśnie ta przynależność państwowa wpływa i cechuje to nowe życie akademickie. Bowiem powstała przez to pierwsza organizacja mniejszościowo-akademicka. Jest to w naszym życiu mniejszościowym odruch o tak wielkim znaczeniu, że jest potrzebnym, by społeczeństwo polskie w Niemczech zapoznało dokładnie poszczególne etapy rozwoju Koła Studentów Polaków. Co ważniejsze, że zorganizowanie tegoż Koła wykazuje dobitnie chęć współpracy członków naszej mniejszości z wszystkich sfer i że ta chęć daje gwarancję społeczeństwu polskiemu na przyszłość, iż nie potrzebuje się obawiać o obrońców i kierowników jego ruchu.

Pierwsze schadzki, zwołane celem umówienia ustroju organizacji akademickiej na wewnątrz i na zewnątrz, wyłoniły myśl stworzenia Korporacji studenckiej noszącej czapki i przepaski. Widać, że grupa studentów nie myślała bynajmniej o stworzeniu organizacji na tle narodowo-wychowawczem, lecz powzięła myśl organizacji pielęgnującą towarzyskość i zastępu-

też sprawy wybitnie akademickie t. j., że organizacja taka brała jako wzór korporacje niemieckie, które z przekonania pielęgnują kastowość czyli klasowość. Towarzystwo takie nie było by się przyczyniało do złagodzenia takich sprzeczności warstwowych w naszym społeczeństwie, ale przeciwnie by postawiało tamę między ludem a tą młodzieżą, która z tegoż ludu wyszła i którą ten lud sobie wychowuje, by właśnie móc zapełnić te luki w kierownictwie swego ruchu narodowo-kulturalnego.

Jednakże myśl takiegoż Koła przeważną część młodzieży akademickiej nie przekonała i na następnych obradach sprawę korporacji likwidowano. Z tą chwilą ruch młodzieży studenckiej wchodził w drugą fazę (okres). Powstaje myśl Koła studenckiego na tle wychowania się wzajemnego t. j. wyrabiania i wydoskonalenia się w każdym kierunku, szczególnie w kierunku polskości członków. Myśl ta zostaje potwierdzona przez nasunięcie kwestji przyłączenia takiegoż Koła studenckiego do Towarzystwa Naukowego Polaków w Berlinie. Dnia 14. czerwca zebrano się i uznano konferencję tę za dzieło powstania nowego towarzystwa akademickiego pod nazwą: „KOŁO STUDENTÓW POLAKÓW W BERLINIE“. Wybrano zarząd i powierzono mu wypracowanie statutu i przygotowanie oficjalnego posiedzenia konstytucyjn. i pierwszej fidełki.

Po szerokich debatach na temat projektu statutu przystąpiono do oficjalnego konstituowania Koła w dniu 7. sierpnia r. b. Z dniem tym, ruch Koła Studentów Polaków wchodzi w trzeci i ostatni okres swego definitywnego ukształtowania się. Bowiem z chwilą pojawienia się nowej organizacji akademickiej, społeczeństwo polskie domagało się czynnego udziału w ruchu społeczno-polskim. Temsamem myśl wychowania i wyrabiania się li tylko w gronie upadła a Koła oficjalnie wystąpiły na arenę walki o odrębność kulturalną i narodową społeczeństwa polskiego w Niemczech. Ale nie tylko to przyczyniło się do takiego pojmowania zadań Akademika Polaka w Niemczech, lecz już sama debata nad statutem wykazała tryb pracy takiej, bo przecież § 2 statutu mówi: „Zadaniem Koła jest: łączenie się młodzieży polskiej, uczęszczającej do wyższych zakładów naukowych Rzeszy Niemieckiej (początkująco § ten brzmi „w Berlinie“) celem wyrabiania się na czynnych obywateli mniejszości polskiej w Niemczech.“

Równocześnie, by zcentralizować, gdziekolwiek powstający nowy ruch akademicki w Niemczech, rozszerzono działalność Koła na cały teren Rzeszy niemieckiej. Koło to więc jest związkiem wszystkich Akademików Polaków całego państwa niemieckiego.

Widzimy, iż członkowie Koła Studentów Polaków prostą drogą zmiierają do wydoskonalenia tegoż Koła do pracy w ruchu mniejszości polskiej. Chęć i wola do takiej pracy wykazują dobitnie ostatnie zdania: „Aktu Konstytucyjnego“, który podpisany dnia 7-go sierpnia br. przez konstytuantów, brzmi następująco: „Dzisiejszym wykazaniem naszej pracy występujemy na arenę walki o prawa nie tylko mniejszości polskiej lecz także o prawa mniejszości całego świata“.

Walkę tę chcemy otwarcie i lojalnie prowadzić, przypominając sobie zawsze obowiązki naszego obywatelstwa.

Dziś całemu światu komunikujemy, iż żyje polska młodzież akademicka w „Kole Studentów Polaków w Berlinie“, któregoż to Koła istnienie a także jegoż dążenie przez nas ustalone uznajemy, co własnoręcznym podpisem potwierdzamy w Berlinie dnia 7. sierpnia 1925 roku.

E. B.

Kronika akademicka.

Wieści z życia akademickiego w Berlinie.

Lwów, staropolski gród, który bywał już nieraz miejscem wielkich manifestacji narodowych, zjazdów i zlotów organizacyjnych, miejscem walk o polskość kresów wschodnich, obecnie gościł w murach swoich Radę Naczelną Młodzieży Wszepolskiej. Zjazd odbył się 27. i 28. września rb. Przybyło mnóstwo delegatów z całej Polski, jedynie przedstawiciele z Wilna i Cieszyna nie przybyli. — Najważniejszym zadaniem Zjazdu było ustalić program drugiego kongresu, Młodzieży Wszepolskiej, który odbyć się ma w ciągu listopada w Warszawie. Ustalenie programu zajęło pierwszy dzień obrad. Program przewiduje: Pierwszy dzień obrad uroczyste nabożeństwo, hołd nieznanemu żołnierzowi, uroczyste otwarcie w Auli uniwersyteckiej, zebranie plenarne z wyborem komisji, wieczorem przyjęcie przez Koło Warszawskie. W drugim dniu obrad: Obrady Komisji, akademja Chrobrowska w sali Filharmonji, w trzecim dniu — obrady plenarne, uchwały i zakończenie Kongresu. — Wygłosi się również kilka referatów m. in. zasługujący na szczególną uwagę, o stosunku Młodzieży Wszepolskiej do mniejszości narodowych i o kresach niewyzwolonych. — Wieczorem w dniu Zjazdu przyjmowano uczestników bankietem, wydanym w Czytelni Akademickiej przez Lwowskie Koło Młodzieży Wszepolskiej. Na przyjęciu zauważono nie tylko starsze społeczeństwo ale i przedstawicielstwo władz miejscowych i miejskich oraz seniorów Młodzieży Wszepolskiej pp. Bertoni, Tyszkowski i Starzewski.

Organizacja i całość Zjazdu była dobrą, to też goście mile spędzili chwile w grodzie orlał lwowskich, a obrady cechowały się intensywnością i pomyślnością wyników.

Jok.

Bal Koła Studentów Polskich w Niemczech.

Staraniem K. St. P. odbył się w środę 28. października rb. w Berlinie bal. Mimo rozwiniętej akcji około udania się balu i mimo starań około programu, bal liczbowo nie odniósł przewidzianych sukcesów. Mała liczba zebranych nie przeszkadzała atoli zabawie wesolej, zacnych gości i naszej młodzieży a na przyszłość młodzież nasza nabrała pewnych doświadczeń, które zezwolą na lepsze ujęcie urządzeń towarzyskich. Program balu upiększył pokazem mód swego atelier pan M. R., któremu za to należy się serdeczne podziękowanie.

SERBO-LUŻYCZANIE

ukazał się numer 21 organu Związku luż.-serbskiego studentstwa „Serbski Student“, który przynosi dokończenie mowy, uroczystościowej prof. Bryła (patrz nr. 1 Akademika) i odezwę nowego starszego (prezesa) Związku luż.-serbskiego studentstwa. W następnym numerze naszego Akademika umieścimy przetłumaczenie tej odezwy.

Od redakcji.

Wpłynęło do nas jednorazowe pismo Związku Młodzieży Kresów Wschodnich w Polsce p. t. „Jednodniówka“. Bardzo ciekawe są sprawozdania z czasów powstania owego Związku, które wykazują jak z małego grona powstaje z czasem tak silna organizacja jaką jest Związek Młodzieży Kresów Wschodnich.